

DÖNÜM DERGİSİNİN (MECMUASI) KÖYLÜYE VE KÖYLÜ EĞİTİMİNE BAKIŞI*

Cem AKAR**

ÖZET

Bu araştırmada, Türkiye’de ziraat alanında yayımlanmış ilk dergi olan Dönüm mecmuasının köylüye ve köylü eğitimine bakış açısı incelenmiştir. Dönüm’ün 1932-1936 yılları arasında yayınlanan kırk dört sayısı gözden geçirilmiştir. Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Dönüm’ün yazı ve makalelerinden hareket ederek nasıl bir köylü yurttaş tipi çizildiği; İkinci bölümde ise Dönüm’ün köylü eğitimine bakışı incelenmiştir. Dönüm, Cumhuriyet tarihinin ilk ziraat dergisi olarak ülkenin ziraat politikalarında söz sahibi olma amacını taşımış bir dergidir. Dönüm’ün yazarları köylünün eğitiminde hem basın sözcülüğü misyonu üstlenmiş hem de bir öğretmen gibi köylüyü yetiştirmeyi amaçlamıştır. Dergi yazarlarının köylü yurttaş tipini çizerken yaşadıkları ikilemler ve kafa karışıklığı dönemin aydınlarının ruh halini yansıtmaktadır. Bir yandan köylü milletin efendisi olarak ifade edilirken diğer yandan köylü eski rejimin cehaletini ve geri kalmışlığını içinde taşıyan bir kitledir. Ülkenin kalkınmasında köylüler önemli bir unsur olarak görülmüştür. Dönüm, Türkiye’nin kalkınma davasını ekonomik ve politik açıdan ele almıştır. Dergide köylünün eğitimi, sağlığı, çocuk yetiştirmesi, güzel ahlâk sahibi olması gibi birçok konu üzerine yazılar ve makaleler kaleme alınmıştır. Dönüm’ün yazarları Cumhuriyet ideolojisinin söylemine uygun bir yayın politikası izlemiştir. Köylüyü eğitmede basın bir araç olarak kullanılmış ve köylüden yeni rejimin sadık birer yurttaşı olunması istenmiştir. Dönüm, ideal köylü yurttaş tipinin çizilmesinde ve köylünün eğitilmesinde ortaya koymuş olduğu öneriler ve projeler bakımından incelenmeye değer bir araştırma konusudur. Bu araştırmada, derginin Cumhuriyet’in ilk yıllarında köylü yurttaşlara ve köylü eğitimine bakış açısı ortaya koymak istenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Dönüm, ziraat eğitimi, Türk köylüsü, köycülük, Kemalizm, köylü eğitimi.

* Araştırma Makalesi. Makalenin geliş tarihi: 13.03.2023 / Kabul tarihi: 29.10.2023

** Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, cemakarsosyal@gmail.com, (ORCID ID: 0000-0002-8960-6345).

Giriş

Dönüm dergisi yayın hayatına Ankara'da 1932 yılının haziran ayında başlamış, ayda bir olmak üzere toplam 56 sayı yayımlanmıştır. Ağustos 1936'da çıkan 44. sayıdan sonra maddi problemler nedeniyle Kasım (İkinciteşrin) 1939'a kadar yayın hayatına ara vermiştir. İkinci çıkışında ise derginin ebatı küçültülmüş ve sayı numarası tekrar birden başlatılmıştır. Ekim (Birinciteşrin) 1940'ta çıkan 12. sayısı ile yayın hayatı tamamen sona ermiştir.¹ Derginin sahibi Dr. Suat Tahsin Tekeli, Umum Neşriyat (Genel Yayın) Müdürü Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu'dur. Sait Tahsin Tekeli Almanya'da 1928 yılında doktorasını tamamlamış ve Türkiye'ye dönmüştür. Ziraat Sanatları Fakültesi'nde görev almış ve bölümün ilk hocalarından birisi olmuştur. Şevket Raşit Hatipoğlu, 1927-1929 yılları arasında Berlin Yüksek Ziraat Okulu'nda Genel Ekonomi ve Ziraî Ekonomi alanında eğitimini tamamladıktan sonra 1929-1931 arasında Leipzig Üniversitesi'nde felsefe doktorası yapmıştır. Doktorasını tamamladıktan sonra 1932-1940 döneminde Ankara Üniversitesi'nde Ziraat Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde akademisyen olarak görev almıştır. 6. dönem Afyonkarahisar; 7., 8., 12. ve 13. dönemler Manisa milletvekili olarak TBMM'de yer almıştır. Bunun yanında 13., 14. ve 15. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinde Tarım Bakanı ve 27. hükümette Millî Eğitim Bakanı olarak görev yapmıştır. *Dönüm* dergisi genç Cumhuriyet yönetiminin yeni ziraat politikalarına yön veren bir merci olma ülküsü taşımıştır. Milli ziraat politikasının çerçevesini çizme, modern teknik ve uygulamalar konusunda köylüyü bilinçlendirme davasını gütmüştür.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin nüfusunun yaklaşık %76'sı kırsal kesimde yaşıyor ve halkın %80'den fazlası geçimini tarımla sağlıyordu. *Dönüm*, nüfusun büyük bölümünün tarımdan geçimini sağlaması nedeniyle ekonominin arkasındaki büyük gücün köylüye dayandığının tartışılmaz bir gerçek olduğunu biliyordu.² Atatürk ve bürokratlar ekonomik gelişmenin yolunun tarımsal kalkınmaktan geçtiği düşüncesinde hemfikirlerdi. Genç Cumhuriyet'e onlarca yıl süren savaşlardan geriye büyük bir enkaz kalmıştır. Bu enkazın altında ülkenin geleceğine yönelik sanayileşme adımlarının atılması, yatırım planlarının ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi,

¹ H. Cevahir Kayam, "Bir "Dönüm" Politika", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0/8, İstanbul 2012, 61.

² Ş. Raşit Hatipoğlu, "Türkiye İktisadiyatında Ziraat", *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 7.

sanayi hammaddesi ve ihraç ürünlerin üretilmesi ve milli gelirin artırılması en önemli gündem konuları olmuştur.³ Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte Osmanlı Devleti'nden ilkel ve geri kalmış tarımsal üretim biçimi devralınmıştı. Sanayileşmiş ülkeler ise sanayinin ürettiği katma değeri ve teknolojiyi kullanarak entansif tarım yapan işletmelere dönüşmüştü.⁴ Ağır vergi yükünden dolayı kırsalda sermaye birikimini engellemiş olan aşar vergisi 1925 yılında kaldırılmıştır. 1926 yılında miri toprak sistemine tamamen son verilmiştir. Toprak reformu için de çalışmalar yürütülmüşse de hayata geçirilememiştir. Borsalar fiyat farklılıklarını ortadan kaldırarak alıcı ve satıcının güvenle işlem yapmasını, ürünlerinin kalite ve değerlerinin sistemli bir şekilde belirlenmesini sağlamıştır. Tarımda makineleşmeyi sağlamak amacıyla 1923 yılında Ziraat Bankası aracılığıyla tarım araçlarının ithali ve üreticiye gümrüksüz dağıtılması kanunlaşmıştır. 1923 yılında %39,1 olan gayri safi milli hâsılanın oranı 1930 yılında %45,2'ye çıkmıştır.⁵ Cumhuriyet'in ilk yıllarında köylünün ve çiftçinin üzerindeki maddi yükü hafifletmek, ekonomik refahını ve sermaye birikimi artırmak için ziraat alanında birçok yeni adım atılmıştır.

Dönüm dergisi yayın hayatına ABD'de patlak veren 1929 ekonomik krizinin Türkiye ve dünya üzerindeki etkilerinin ağır bir şekilde hissedildiği dönemde başlamıştır. Kriz, tarım ürünlerinin ihraç fiyatlarını düşürerek çiftçilerin kazançlarının azalmasına neden olmuştur. Krizin olumsuz etkilerini en aza indirmek için çeşitli uygulamalar hayata geçirilmiştir. Hammaddesi tarımdan sağlanan ürünlere dayalı sanayi üretimine ağırlık verilmiş, yerli malı kullanımı teşvik edilmiş ve iç pazarı geliştirmeye yönelik adımlar atılmıştır. Bunun yanında dış ticarete takas ve kontenjan uygulamasına başlanmış, çiftçilerin Ziraat Bankası'na olan borçlarının bir kısmı veya tamamı affedilmiş ve köylüyü korumaya yönelik adımlar atılmıştır.⁶ Halkın elinde yeterli sermaye olmaması, Batı tipi liberal ekonomi modelinin istenilen sonucu

³ Kasım Kaya, Gönül Sevinç, Veysel Asoğlu ve M. Reşit Sevinç, "Cumhuriyet Dönemi (1923-1950) Tarım Sektöründeki Gelişmelerin Günümüz Kırsal Kalkınma Anlayışı ile Karşılaştırılması", *Kamu-İş*, 14/1, Ankara 2015, 65.

⁴ Zeynep Dernek, "Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Tarımsal Gelişmeler", *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1/1, Isparta 2006, 2.

⁵ Hüseyin Topuz, "Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi (1923-1950)", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12/3, Isparta 2007, 381.

⁶ Zeynep Dernek, "a.g.m.", 3.

vermemesi, teknik bilgi ve nitelikli eleman yetersizliği yönetim kadrosunu yeni çözüm arayışlarına sokmuştur. 1930'lu yıllarda dünyada ekonomik kriz yaşanırken Sovyet Rusya'nın bu krizden etkilenmemesi dönemin yöneticilerinin dikkatini çekmiştir. Sovyet tipi planlı ekonomi modelinin olumlu sonuçlarına ilgi duyan Kadro grubu devletçilik anlayışının sıkı savunucuları olmuştur.

Dönüm'ün yayın hayatına başladığı dönemin dikkat çeken diğer bir gelişmesi ise köycülük ya da diğer deyişle "köye doğru" hareketidir. Köycülük hareketi esasen kentleşmenin ve sanayileşmenin hızla arttığı kapitalist Avrupa ülkelerinde başlamıştır. 20. yüzyılın başlarından itibaren Sovyet Rusya'da, Doğu Avrupa ülkelerinde ve Almanya'da farklı rejimlerin gündeminde yer almıştır.⁸ 1929 dünya ekonomik krizinin etkileri Avrupalı entelektüelleri yeni çözüm arayışlarına sokmuştur. Bunlardan bazıları kırsal yaşamı ve köylülüğü şehir hayatına karşı yüceltmiş ve köyü, geleneksel ve milli değerlerin korunduğu bir yuva olarak görmüştür. Bunun yanında köycülük köylünün toprağını terk edip şehre göç etmesinin önünü kesmek isteyen bir anlayışın da temsilcisi olmuştur.⁹ Türk dergi basınında da köy özbeöz milli ve yerli Türk yuvası olarak betimlenmiştir. Geleneksel ve milli değerlerini korumuş bu yuvanın daha fazla ilgiyi hak ettiği düşünülmüştür.¹⁰

Dönüm'ün yayın hayatına başlamasından bir yıl sonra Ankara Halkevi'nin resmî yayın organı olarak yayın hayatına başlayan *Ülkü* dergisi köycülük hareketinin Türkiye'deki temsilcisi konumuna gelmiştir. Ülkü özellikle ilk dört yılında köycülük hareketi ile ilgili birçok yazı ve makale neşretmiştir. "Köycüler Bölümü" başlığı altında özel bir bölümde köy ve çiftçi sorunları ele alınmıştır.¹¹ Türkiye'nin değişik illerindeki Halkevleri'ne bağlı birçok dergi yayımlanmıştır. Ancak *Ülkü* dergisi sadece Ankara Halkevi'nin değil CHP'nin

⁷ Ayşegül Saylam, "Atatürk Dönemi 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı Yıllarında İktisat Vekâleti (21.01.1928- 31.12.1938)", *Yasama Dergisi*, 41, Ankara 2020, 248.

⁸ M. Asım Karaömerlioğlu, "Türkiye'de Köycülük", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*, (Editör: Ahmet İnsel), İletişim Yayınları, İstanbul 2021, s. 284-285.

⁹ M. Asım Karaömerlioğlu, *Orada Bir Köy Var Uzakta: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*, İletişim Yayınları. İstanbul 2006, 54.

¹⁰ Cem Akar, (2020). *Türkiye Basınında Yurttaşlık Eğitimi Algısı: II. Dünya Savaşı Döneminde (1939-1945)*, Pegem Akademi, Ankara 2020, 55.

¹¹ Funda Gençoğlu Onbaşı, "Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 20/3, Ankara 2011, 78-79.

yani merkezi ideolojinin aktarıcısıydı. Derginin köycülük üzerine en fazla eğilen yazarı Nusret Kemal Köymen, “Köycülük Programına Giriş” başlıklı makalesinde Türk köycülük anlayışını şu şekilde açıklamıştır:

“Büyük köycülük hareketine hazırlık olarak yapmamız lazım olan en mühim iş de “köycülük misyonerliğidir,” ... Türk inkılâbının bu en kutlu “halkçılık,, prensibini etrafımıza, köylüye ve şehirliye, anlatmaya, “köylünün efendimiz olduğunu,, bütün ruhlara sindirmeğe çalışmak şimdilik en müsbet iştir.”¹²

Dönüm'le aynı tarihlerde yayımlanmış bir başka dergi ise Mustafa Kemal'e yakın olan eski sosyalist aydınların kurduğu *Kadro*'dur. İlk sayısını 1933 yılının Ocak ayında çıkarıp 1935 yılının Aralık ayında yayın hayatı sona eren *Kadro*'nun kurucusu ve fikir önderi Şevket Süreyya Aydemir'dir. *Kadro*'nun yazarları arasında Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge, İsmail Hüsrev Tökin gibi kalemler vardır.¹³ Derginin ikinci sayısından itibaren köy ve köy ekonomisi üzerine yazılar kaleme alınmıştır. Köy ve köylü üzerine en fazla yazı ve makale kaleme alan yazar ise İsmail Hüsrev olmuştur. Yazar, Doğu'da “derebeylik” ve Batı'da “ortakçılık” düzeninin tasfiye edilmesini, ziraatta bu geri kalmış uygulamaların ve geleneklerin kaldırılmasını savunmuş; bunu Türk inkılabının “selamet ve bekası için tarihi bir zaruret” olarak görmüştür.¹⁴ *Kadro* yazarlarından Hüsrev, köycülük hareketini Cumhuriyet rejiminin ideolojisi bağlamında ele almıştır.

“Dönüm” isminin seçilmesi ziraata yönelik çabaların ifadesinin bir yansımasıdır. Bu isim ile bir simge olma ideali taşımakta ve ziraata dair bütün konuları ve sorunları kendilerine mal etmeyi amaçlamışlardır. Dönüm “ziraatımızda bir fikir hareketinin başlangıcıdır” sözüyle ülkenin ziraat politikalarında söz sahibi olduğunu belirtmiştir. Derginin bu özelliğinden dolayı köylüye ve köylü eğitimine bakışını araştırmak önem taşımaktadır. Türkiye'nin ilk ziraat dergisi olması ve makalelerinin hepsinin ziraata ayrılmış olması üzerinde durulması gereken diğer önemli konudur. *Dönüm* dergisi

¹² Nusret Köymen, “Köycülük Programına Giriş”, *Ülkü*, 5/26, Ankara Nisan 1935, 141.

¹³ Lütfi Sunar, “Kadro Dergisi/Hareketi ve Etkileri: Türk Devlet İdeolojisi ve Sol Kemalizmin Oluşumu Bağlamında Bir Analiz”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2/1, İstanbul 2004, 511.

¹⁴ İsmail Hüsrev, “Köy İktisadiyatında Teknik İnkılap”, *Kadro*, 1/2, İstanbul Şubat 1932, 20.

hakkında çok az araştırma yapıldığı anlaşılmaktadır. En ciddi yayınlardan biri, Kayam'ın "Bir 'Dönüm' Politika" adlı makalesidir. *Dönüm*'in sahibinin akademisyen ve yayın genel müdürünün hem akademisyen hem de siyasetçi olması, dönemin bilim insanlarının ve devlet adamlarının köylüye, ziraat politikalarına ve eğitimine bakışını anlamamıza katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte bu araştırma *Dönüm*'ün "köylü vatandaş" imgesini nasıl tasavvur ettiğini ve köylü eğitiminden ne kastedildiğini anlamamıza yardımcı olabilir.

1. Dönüm Dergisinin İdeal Köylü Vatandaş Tipi

Dönüm yayın hayatına ilk adımını atarken eski rejimin muhasebesini yaparak başlamıştır. Bir millet olabilmek için tarihî ve siyasi bir birlik içinde sosyal bütünlüğün yanında ekonomik birlikteliğin de sağlanmış olması gerektiği savunulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu "kaidesi bulunmayan muazzam bir cihana" benzetilerek Anadolu'nun bir "Ana Vatan" olamadığı ifade edilmiştir. Anadolu'da ekonomik gelişmişliğin ve kalkınmanın gerçekleşmemiş olması yüzünden bu tablonun ortaya çıktığı söylenmiştir.¹⁵ Cumhuriyet yönetimi Kurtuluş Savaşı'nı kazanarak askerî rüştünü ispatlamıştı. Sırada Türkiye'nin gelişmesi için gerekli inkılapların yapılması ve Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar inkılapların benimsetilmesi gerekiyordu. Cumhuriyet yöneticileri devletin devamlılığının sağlanmasının köylünün refahının artmasına bağlı olduğunu düşünmekteydi.¹⁶ Cumhuriyet aydınları eski rejimle sık sık hesaplaşmaya girmektedir. Hatipoğlu'nun "Yeni cemiyet alemi, kendisinden evvel hüküm süren alemin insanlarını büsbütün kendi içinden çıkarıp atamaz; atarsa cemiyet fonksiyonları durur." ifadesi eski ile yeninin bir potada nasıl eritileceği arayışını yansıtmaktadır. Eski rejimin insanları, toplum hayatının geleneklerini sürdürmeye devam ederse "irticai" hareketlerin ortaya çıkma tehlikesi doğabilirdi. Bundan dolayı inkılap esaslarına göre yeni hayatın içeriğine uygun köylü yurttaşların yetiştirilmesi inkılabın birinci amacı olarak görülmüştür.¹⁷ Osmanlı'dan kalan muhafazakâr dünya görüşünün yeni rejim içinde nasıl dönüşüm geçireceğine dair birçok

¹⁵ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Memleket Parçaları: Anadolu", *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 28.

¹⁶ Türkan Çetin, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köy Sorununa Bakış: Köy Kanununun Çıkarılması", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, İzmir 1994, 30.

¹⁷ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Çifci Kalabalığın Yetiştirilmesi ve Ordu", *Dönüm*, 21, İstanbul Mart 1934, 1.

mesaj vardır. Rejimin ideolojik söyleminin altında Anadolu'nun İslami muhafazakâr yapısının, kolektif bilincinin ve geleneklerinin Cumhuriyet yönetiminin yeni "icat edilmiş" gelenekleri aracılığıyla toplumu dönüştürme iradesi ortaya çıkmıştır.¹⁸

Hatipoğlu'na göre, "Türkiye'de din taassubu kırılmıştır. Onun fertlerdeki izleri de zamanla büsbütün silinmiştir". İnkılaplar ülkede sınıf ayrımlarını ortadan kaldırmış ve sadece "birlik şuuru" hâkim hale gelmiştir.¹⁹ Türk toplumu sınıfsız bir toplum yapısına erişmiş ve dinin toplumsal hayattaki rolü tamamen sona ermiştir. İnkılapların bu kadar kısa süre içerisinde toplum tarafından benimsendiğini yansıması dikkat çekicidir. *Dönüm* dergisi köylülerin "zümre taassubuna" bağlı kalmaması için köylüleri eğiten bir okul gibi çalışmıştır. Toplumda çeşitli taassuplar vardır ve "din" bu taassup konularının başında gelmiştir. Köy ve köylü gerçeği eski rejimin dışladığı, aynı zamanda derinden nüfuz ettiği bir yapıdır. Cumhuriyet rejimi köye ve köylüye sirayet eden eski rejimin kalıntılarını bertaraf etmek istemiştir.²⁰ Genç Cumhuriyet'in kendi varlığını ikame ettirebilmesi için köye ve köylüye dayanması gerekliydi. Basının bu yolda propaganda yapmaktan geri durmadığı görülmektedir.

M. Sadi, "Köy nasıl kurtarılacak..." başlığı altında Türk köylüsünün ve köyün durumunu tartışmaya açmıştır. Ülkenin aydın olarak adlandırılan zümrenin köye dair görüşlerinin hâlâ romantik olmaktan kurtulamamış olmasını eleştirmiştir. Yazara göre, aydınlar köyü, ona bir yağlı boya tablosundan bakan, bir köyde beş on dakika mola veren gezginin hatıralarını dinleyen, tren güzergâhı üzerinde kompartıman penceresinden gördüklerini tasvir eden bir sanatçının gözüyle ele almakta idiler. Oysa vaziyet asla dışardan görüldüğü gibi değildi. İçeriye girmeden, köyü ve köylüyü tanımadan hiçbir reformun başarılı olması mümkün değildi.²¹ 1929 Dünya ekonomik krizi geleneksel olarak içe kapanık olan, büyük sermaye kullanmayan köylü aileleri olumsuz etkilemiştir. Kâr elde edilememesi, yeni tarım makineleri

¹⁸ Zafer Yörük, "Politik Psişe Olarak Türk Kimliği", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Milliyetçilik*, (Editör: Tanıl BORA), İletişim Yayınları, İstanbul 2020, 313.

¹⁹ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Zümre Taassupları", *Dönüm*, 12, İstanbul Haziran 1933, 3.

²⁰ Tülay Aydın, "Cumhuriyet Dönemi İdeolojisinde İdeal Köy Söylemine Bir Örnek: Başpınar Halkevi Dergisinde Köy ve Köylü İmgesi", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20/1, Gaziantep 2021, 242.

²¹ M. Sadi, "Köy Nasıl Kurtulacak...", *Dönüm*, 1/2, İstanbul Temmuz 1932, 28.

alınamaması, var olan makinelerin onarılamaması ve yedek parça alımı için sermayenin olmaması köy ekonomisini dar boğaza sokmuştur. Köylünün geçimini sağlaması için toprağı bırakıp başka işlere yönelmesi, kasaba veya şehirlere göç etmesi ziraat politikalarının çözüm üretme yollarını tıkamıştır.²² Arık da büyük bir kriz içinde geçimini sağlama telaşında olan köylüyü romantik tasvir eden aydınların gerçeklerden kopukluğunu bir vakıa olarak ele almıştır. Fakat yazar köy hayatını romantize eden anlayışı eleştirirken romantik köy tasavvurunun etkisine kapılmıştır. Köylüyü, “bozkırın dikenli çiçeği gevende” gibi görmüştür. Köylünün gözü sadece ekmeğindedir. Tek düşmanı ekmeğine göz dikendir. Köylünün ekmeğinden başka değer verdiği hiçbir şey yoktur.²³ Derginin çatısı altında olsalar da yazarların bir kısmı köyü ve köylüyü anlatırken romantik tasvirlerden kurtulamamıştır.

Köylülerin Yozgat, Diyarbakır, Kayseri gibi ülkenin dört bir yanından bir muhacir gibi kentlere göç etmesi sosyal bir problem olarak görülmüştür. Hasat zamanı düşük yevmiyeyle tarlasını bağını bırakan köylü şehirde çalışmak hevesine düşmüştür. “Köyün muvazenesi mahvolmuştur”. Dengesizlik durumu köylünün ruhuna ve kafasına yerleşmiştir.²⁴ Dönüm yazarlarının zihnindeki köy ve köylü imgesi çelişkilidir. Örneğin Hatipoğlu, Nuri ve Arık gibi yazarlar bir yandan köylüye attıkları değerlerle onu yüceltirken diğer yandan onu hor gören, küçümseyen ve dışlayıcı bir dil kullanmaktan kendilerini alamamışlardır. Nuri’ye göre, köylülerin iş ve kazanç hayatı “teferruatta bile kadere terk edilmişti. Köylü birkaç kuruş için inatla bütün zekâsını sarf ettiğini ve birçok kurnazlıklar yaptığını” sanıyordu, ancak bunun köylünün hesaplı ve ölçülü biri olduğu anlamına gelmediğinin bilinmesi lâzımdı.²⁵ Köylü, işinin sanatını bilmeyen bir tip olarak çizilmiştir. *Ülkü* dergisi yazarlarının köylüye yaklaşımı da bundan farklı değildi. Bir makalede köylü “terbiye edilmesi ve eğitilmesi” gereken bir yurttaş tipi olarak çizilmişti. Yazara göre köylü hem ülkenin sanayileşme ve kalkınma ülküsünde cephede en öndedir hem de ülke ekonomisinde kaybı tahammül edilemeyecek bir

²² M. Yahya Metintaş ve Mehmet Kayıran, “1929 Dünya Ekonomik Krizinin Türk Tarımına Etkileri ve 1931 Birinci Türkiye Ziraat Kongresi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, Isparta 2016, 40.

²³ R. Oğuz Arık, “Geven ve Köylü”, *Dönüm*, 38, İstanbul Şubat 1936, 82.

²⁴ Remzi Oğuz Arık, “Bizim Köylere Dair III”, *Dönüm*, 19, İstanbul İkincikanun [Ocak] 1934, 25-27.

²⁵ Muallim Nuri, “Köylüde Hesabilik”, *Dönüm*, 8, İstanbul Şubat 1933, 25.

neferdir. Köy ve köycülük tartışmalarında Kemalist aydınların kafa karışıklığı yaşadığı söylenebilir. Kemalist aydınlar için köyün geleneksel yapısı zihinleri bulandırmakta ve modernleşme kavramının sapmasına yol açmaktadır.²⁶ Yunus Nadi gibi yazarlar, Osmanlı'da değer verilmeyen köylüye değerini Cumhuriyet yönetimi inkılaplar vasıtasıyla verdiği görüşündedirler. Fakat köylü bir yandan yaşam değerleriyle yüceltilirken bir yandan da tembel davranışlarından dolayı küçümseyici bir dil ve üslupla ötekileştirilmiştir.²⁷

Türkiye bir köylü milleti olarak görülür ve köy sağlığına önem verilmesi istenir. "Hem üreme hem de üreyen nüfusun gürbüzlüğü, civanlığı" ülke için bir servettir. Aksi halde "köy sağlığı" olmazsa köylü "musibetten" başka bir şey değildir.²⁸ Dergi yazarlarının köylüye bakışının, dönemin aydınlarının görüşlerini yansıttığına dair işaretler bulunabilir. Köy, genç Cumhuriyet için hem modernleştirilmesi gereken bir mekândır hem de CHP'nin sosyal ve siyasal taban bulabileceği bir yerdir. Ancak genç Cumhuriyet'in karşısında Batı'daki gibi sanayileşmiş bir ülkenin köylüsü ve köyü yoktur.²⁹ Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde köylerin piyasa ekonomisindeki payı %20'yi geçmiyordu. Halk fakirdi ve kapalı bir ekonomi sistemi içinde yaşam mücadelesi vermiştir. Anadolu köylerinin %80'i de sağlıksız yörelerde kurulmuştu. Yaygın pirinç tarımının da etkisiyle köylülerin %14'ü sıtma hastalığına yakalanmıştı.³⁰ Yazarlar, kalabalık köy nüfusunun yanında sağlıklı bir nesil arzulamaktaydılar.

Hatipoğlu köylünün fiziklen dinç ve ahlaken sağlam olmasını istemiştir. Genç Cumhuriyet, uzun süredir ihmal edilmiş olan köy ve köylü sorununu çözmek ve yeni baş gösteren sorunları boy vermeden söküp atmak istemiştir.³¹ Türk köylüsü millete sağlam çocuklar vermelidir. Hem eğitim hem de ordunun insan deposu köydedir. Sağlıklı nesiller yetiştirmek Cumhuriyet'e karşı bir

²⁶ Funda Gençoğlu Onbaşı, "a.g.m.", 70-71.

²⁷ Pınar Aydoğan, "Yunus Nadi ve Köycülük Düşüncesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73/2, Ankara 2018, 443.

²⁸ M. Sadi, "Köy Sağlığı", *Dönüm*, 9, İstanbul Mart 1933, 31.

²⁹ Tülay Aydın, "a.g.m.", 243.

³⁰ Fügen Berkay, *Tarih ve Toplum/Köy ve Kent (Yerleşme Sosyolojisine Başlangıç)*, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 2009, 77.

³¹ Altan Öztürk, *Cumhuriyet Döneminde Köylücülük Politikaları: İzmir-Aydın-Denizli Örnekleri (1923-1950)*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2019, 107.

vazife olarak görülmüştür.³² Kemalist aydınlar köylülerin öz yurtlarında kalmasını, köyün şehrin kültürüne teslim olmamasını istemiştir. Köycülük hareketinin düşünürleri için şehir çok kültürlülüğü, sınıf çatışmalarını, yozlaşmayı ve çürümeyi simgeliyordu.³³ M. Sadi, köycülük hareketi tartışmalarının romantik bir havada sürdüğünü, siyasetçilerin propaganda malzemesi yaptığını belirterek konunun önemini anlaşılamadığını savunmuştur. Ona göre, Anadolu köylüsünü uyandırmanın tek yolu “kendi içinden kımlatmaktır”. Köyün kaderi yetişmiş ve nitelikli ziraatçı köy çocuklarının ellerindedir. “Bizde köyü ancak köylü münevver kurtaracaktır.”³⁴

Dönüm'de çiftlik sahiplerine ve köylülere dair kodlara rastlanmaktadır. Çiftlik sahibi “imtiyaza” sahiptir ve “efendi” statüsündedir; köylü “uşak” konumundadır. Köylü her türlü “angarya” işi görmek zorundadır. Büyük arazi sahibinin gözünde köylü “hırsız ve müfteridir”, “haylaz ve tenbel bir insan tipidir”. Köylünün gözünde ise çiftlik sahipleri emek harcamadan köylülerin sırtından geçinen bir tiptir. Köylünün en büyük düşmanı olarak görülen tefecilerden de “...bünyelerinden cevherleri sorup emen, parazitlerin temizlenmesi şarttır.”³⁵ diye bahsedilmiştir. Köyün üzerine ağaların zulmü çökmüştür.³⁶ Köy ağaları, köyü kendi şahsi çıkarları için kullanan, köylüyü birbirine düşüren, katilleri yanında besleyen bir tiptir. Anadolu’da toplumsal düzen bu şekilde uzun yıllar boyunca sürmüştür. Ekonomik kalkınmanın önündeki büyük engellerden biri olarak ağalık düzeni görülmüştür. Bazı yazarlar aydınların köylüye karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için iki türlü yol haritası çizmiştir: “Köye hizmet” ve “Köyde hizmet” sorumluluğu.³⁷ Aydınlar, köylüleri ağaların ve tefecilerin elinden kurtarmaya yardımcı olacak kişilerdir. Köylüyü sömüren bu düzenin yıkılması ve halkçı bir düzenin inşası en başta aydınların sorumluluğu olarak görülmüştür.

Anadolu’da yüzlerce yıl süren feodal düzen köylüyü topraksız ve fakir bırakmıştı. Köylü tarımsal üretim konusunda bilgisiz ve bilinçsizdi. Anadolu

³² Cem Akar, *a.g.e.*, 102.

³³ M. Asım Karaömerlioğlu, “a.g.m.”, 289.

³⁴ M. Sadi, “a.g.m.”, 29.

³⁵ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Vakalar ve Düşünceler: Mürahaba ve Köylü,” *Dönüm*, 42, İstanbul Haziran 1936, 271.

³⁶ Fikri Faik, “Köy Ağaları”, *Dönüm*, 15, İstanbul Ağustos 1933, 22.

³⁷ Cavit Orhan Tütengil, “Türkiye’de Köy ve Aydınların Tutumu”, *İstanbul University Journal of Sociology*, 2/17-18, İstanbul 2014, 117.

köylüsü siyasete uzak olup yıllarca vergi ve asker veren bir kitle görünümündeydi.³⁸ Osmanlı'dan miras kalan köy ve köylü sorunu Cumhuriyet'e devredilmiştir. Cumhuriyet yönetimi 1923-1930 yılları arasında köy ve köylü sorununa ciddi bir şekilde odaklanmıştır. 1925 yılında devlet arazilerinin topraksız köylülere dağıtılmasına yönelik karar alınmış olsa da 1926 yılında çıkarılan Medeni Kanun büyük toprak sahiplerinin topraklarını ellerinde tutmalarını sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin kadastro çalışması yapmaması, arazi ve tapu kayıtlarının karışık olması büyük toprak sahibi ailelerinin işine yaramıştır.³⁹ Dönüm yazarları da ağalık düzenini köycülük hareketinin sırtında bir çıban olarak telakki etmişlerdir. Eski rejimden sonra da varlığını sürdüren ağaları güvenilmez görmüşlerdir.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ve beraberinde geniş halk kitlelerinin desteğini alması Cumhuriyet yönetiminin çalışmalarını hızlandırmıştır. Atatürk birçok söylevinde köylüye yer vermiş, Halkevleri'nde köycülük şubeleri açılmış, *Ülki* dergisinde köycülük hareketinin en önemli siması Nusret Kemal Köymen'in yazıları yayınlanmıştır.⁴⁰ Kitlelerin psikolojik-sosyal durumları devlet eksenli toplumsallaştırma sürecinde ulusal idealleri gerçekleştirecek biçimde idealize edilmeye çalışılmıştır.⁴¹ Atatürkçülük ya da diğer adıyla Kemalizm'in Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar inmesi en kısa sürede gerçekleştirilmesi gereken bir hedef olarak görülmüştür. Akademisyenler ve siyasetçiler *Dönüm*'le köylüye ulaşmak için basın ve yayını bir araç olarak kullanmıştır.

Dönüm'de köylü yurttaşların birbirlerine karşı sorumluluklarını dile getiren yazılar da mevcuttur. Örneğin Hatipoğlu, ülkenin ekonomik kalkınması için büyük arazi sahiplerinin sermayelerini toprağa harcamaları gerektiğini, bu şekilde modern tarım tekniklerinin kullanılabileceğini ve en iyi ve yeni ziraat yöntemleriyle de köylüye örnek olabileceklerini savunmuştur. Yazar, büyük toprak sahiplerinin çiftçilik ruhunu ve zekâsını örnek alabilecekleri bir model olarak Avrupa'nın büyük toprak sahibi çiftçi ailelerini

³⁸ Hilal Tuğba Örmecioğlu, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köycülük Tartışmaları ve Numune Köyler", *Belleter*, 83/297, Ankara 2019, 729-752.

³⁹ Esra Dik, "Türkiye'de Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1930) "Köy" Sorunu", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71/3, Ankara 2016, 708.

⁴⁰ Altan Öztürk, "a.g.e.", 107-108.

⁴¹ Fethi Açıkel, "Devletin Manevi Şahsiyeti ve Ulusun Pedagojisi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Milliyetçilik*, (Editör: Tanıl Bora), İletişim Yayınları, İstanbul 2020, 118.

işaret etmekteydi.⁴² Ona göre, köylüyü çalışmaya alıştırmak için “gerekirse zor bile kullanmak savaptır” ve “köylünün zorla çalıştırılması onların iyiliğindedir.”⁴³

Geleneksel yapının içinde kadının konumu toplumsal cinsiyete göre şekillenmiştir. Kadının doğurganlığı ve erkek çocuğu dünyaya getirmesi önemli bir statü aracıdır. Ancak bu statü ona toplumsal ayrıcalık vermez. Kadın aile ekonomisine katkıda bulunsa da onun ekonomik bağımsızlığından söz edilemez.⁴⁴ *Dönüm* yazarı Arık da köy kadını türü türü badireler atlatmış Anadolu'nun en sağlam varlığı olarak tasvir etmiştir. Ona göre köy kadını “el emeği bolluğunun ucuzluğunu” sağlar. Köydeki ekonominin omurgasıdır.⁴⁵ Kadın köy ekonomisinde ucuz iş gücü olarak görülmüştür. Köyden bahsedilirken dişil ve eril ifadeler kullanılmaktadır. Köy, “el vurulmamış yalçın bir bekâret içindedir. Ona şimdiye kadar gücüne güvenerek yanaşan ve onu erkek bir delikanlı kavrayışile göğsüne basan yiğit çıkmadı” sözleriyle betimlenmiştir. Köycülük hareketi ise “O; kendini sınıksız saracak, hoyrat, zorlu, lâkin mesut eden erkek kucaklayışını bekliyor.”⁴⁶ şeklinde cinsiyetçi ifadelerle tasvir edilmiştir.

Mekânlar da toplumsal cinsiyet ayrımına tabi tutulan yerlerdir. “Köy odası” cinsiyetçi bir bakışla ele alınmış bir mekândır. Bu mekân sadece erkekler tahsis edilmiştir. “Erkekler akşamları odada toplanır”. Uzun yıllar boyunca köy odasının varlığı “cemiyet hayatının kadından ayrılığından” çıkmış bir mekân olarak görülmüştür. Odanın temizliğinde köylü kızlar rekabet edercesine yarışır. ⁴⁷ Geleneksel köy toplumu ataerkil yapıya sahiptir. Köylü ailelerde otorite ve söz hakkı erkeğin tekelindedir. Kadın ev işlerini yürütmekle sorumludur ancak bu sorumluluklar kadına haklar kazandırmamıştır.⁴⁸

⁴² Ş. Raşit, “Ziraatımızda İşletme Şekilleri”, *Dönüm*, 41, İstanbul Mayıs 1936, 198.

⁴³ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Vakıalar ve Düşünceler: Veresiye Alış Veriş”, *Dönüm*, 41, İstanbul Mayıs 1936, 230.

⁴⁴ Hasan Hüseyin Taylan, “Türkiye’de Köy Ailesinde Aile içi İlişkiler”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0/22, Konya 2009, 130.

⁴⁵ Remzi Oğuz Arık, “Köy Kadını”, *Dönüm*, 3/43, İstanbul Temmuz 1934, 31-36.

⁴⁶ Şevket Raşit Hatipoğlu, “Memleket İçinde: Dil Meselesi”, *Dönüm*, 11, İstanbul Mayıs 1933, 34.

⁴⁷ Fikri Faik, “Köy Odaları”, *Dönüm*, 10, İstanbul Nisan 1933, 27.

⁴⁸ Hasan Hüseyin Taylan, “a.g.m.”, 134.

2. Dönüm'ün Köylü Eğitimine Bakış Açısı

Dergi köylünün eğitimine ilk sayıdan itibaren yer vermiştir. “Ziraat Maarifi” adlı bölümde Osmanlı Devleti’nden Genç Cumhuriyet’e kadar ziraatın bir “mektepler meselesi” olduğu belirtilmiştir. Ziraat okullarının son kırk yıllık süreç içinde devamlı açılıp kapandığını ve bu kısır döngünün kronik bir sorun haline geldiği teşhisi konmuştur. Bununla birlikte ziraat okullarının başka önemli sorunları vardır. “...şimdiye kadar yapılan teşebbüslerin hepsinin de eline irade geçiren bazı şahısların kafalarında bir anda doğuveren bir şemaya göre yapılmasıdır” ve “...bu işte geçmişten bugüne kadar tüyleri ürpertecek bir keyfilik vardır.”⁴⁹ Ziraat alanında eğitim vermek amacını taşıyan okulların ömrünün kısa olması genel bir sorun olarak gören Hatipoğlu’na göre, “Ziraat maarif işi bir bela ve kaza çıkını gibidir”. Yazar bu başarısızlığın sebebinin Fransız eğitim sisteminin kopya edilmesinden kaynaklandığını savunur. Buna karşılık Almanya’dan gelen Oldenburg Heyeti’nin ziraat reformlarının olumlu sonuçlar verdiği kanaatindeydi. Cumhuriyet yönetiminin “Ziraat maarif hareketi”nin belkemiğini “yüksek tedrisat” üzerine inşa ettiğini savunan yazar, bunu başarılı bir hareket olarak nitelmiştir.⁵⁰ Osmanlı’nın son yıllarından Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar çeşitli girişimler denenerek ziraat eğitiminin sorunları kapsamlı ve bilimsel metotlarla çözülmeye çalışılmış ise de ziraat eğitiminin ortaöğretim seviyesinde ihmal edildiğini ileri sürmüştür.⁵¹ Bu tarihten sonra yöneticiler ortaöğretimde ziraat eğitimine büyük önem vermiştir. Bu ilginin altında aslında büyük sorunlar yatmaktadır. Çocukların okula devam etmemesi, okuldan erken yaşta ayrılmaları ortaöğretim üzerinde neden durulduğu hakkında bilgi verebilir. Köy çocuklarının köylerinde birer ziraatçı olarak yetişmeleri ve köylerini kalkındırma çalışmalarına bir an önce katılmaları istenmiştir.

⁴⁹ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Vakıalar ve Düşünceler: Ziraat Maarifi”, *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 31. Osmanlı Devleti’nde ilk ziraat mektebi 1847 yılında İstanbul Ayamama Çiftliğinde açıldı. Çeşitli sorunlardan dolayı 1851 yılında kapatılmıştır. Halkalı’da 1892’de açılan Ziraat ve Baytar Mektebi Âlisi 1928 yılında kapatılmıştır (Gözde Çolak, *Türkiye’de Atatürk Döneminde Ziraat Eğitimi (1932-1938)*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu 2020, 9).

⁵⁰ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Türkiyede Ziraat Maarifi”, *Dönüm*, 19, İstanbul İkincikanun [Ocak] 1934), 4-8.

⁵¹ Makbule Sarıkaya, “Ziraat Mektepleri”, *Kafdağı*, 2/1, Erzurum 2017, 31.

Hem Osmanlı Devleti'nde hem de Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ziraat mekteplerinin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi ile ilgili sorunlar vardı. Hatipoğlu, genel "ziraat terbiyesi"ni ilk ve orta eğitim, yüksek ziraat ve ziraat ihtisas eğitimi olarak kademelere ayırmıştır. Her bir okul birbirinden ayrı bir parça değil, bir "kül" yani bütündür. Aşağıdan yukarıya doğru eğitim programlarının halkın ihtiyaçlarına ve ülkenin şartlarına göre planlanıp uygulamaya geçirilmesi tavsiye edilmiştir.⁵² Ziraat eğitiminin her kademedede planlanarak köylü ve çiftlik sahibi ailelerin bilimsel ve mesleki bilgilere sahip olması düşünülmüştür. Atatürk döneminin eğitim anlayışının amacı, bütün eğitim kademelerinde Cumhuriyet'in gerektirdiği ve ülkenin ihtiyaç duyduğu yeni nesiller yetiştirmeyi gerçekleştirmektir.⁵³ Cumhuriyet yönetimi merkezden taşraya doğru ulusal hedefleri yaymakta ve halkı çağdaşlaşma yolunda seferber etmekte kararlı hareket etmiştir.⁵⁴ Köylü ekonomisinin zayıflığının köylünün bilgisizliğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Köylü iş ve kazanç hayatını sürdürebilecek gerekli bilgilere ve donanımına sahip olamamıştır, "O, koyu cehaleti içinde" daha yüksek yaşam standartlarına ulaşabilmesi için devletin köylüyü bilgilendirmekten başka çare kalmamıştır.⁵⁵ 1930'lu yıllarda köy periferi modern ulus devlet inşasında eğitim, sanat, kültür gibi alanlarda kalkınmış bir küçük şehir projesiydi. Yeni bir öz Türk kimliği oluşturulup bunun milliyetçilik ve inkılapçılık düşüncelerinin etrafında zihinsel-psikolojik olgunluğa ulaştırılması hedeflenmişti.⁵⁶ 1930'lu yıllarda köy hem köycülere hem de *Dönüm*'e göre Türk kültürünün "saf ve tamamen" korunmuş olduğu yerlerdi.⁵⁷

"Köy çocuğu" ayrı bir timsal örneği olarak ele alınmıştır. Köy çocuğu yaşarsa içinde doğduğu haşin âlemi yendiği için yaşar. Ölürse bu âlemin hoyratlığına dayanamadığı için ölür. Köy çocuğu devletin değil doğanın ellerine teslim edilmiştir. Köy çocuğunun hayatta kalması kendi kuvvetinin göstergesi iken; hayata gözlerini yumması özellikle şehirdeki aydınların köye

⁵² Ş. Raşit Hatipoğlu, "a.g.m.", 32.

⁵³ Erol Kapluhan, "Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(26), İstanbul 2013, 178.

⁵⁴ Fethi Açıkel, "a.g.e.", 119.

⁵⁵ Ş. Raşit Hatipoğlu, "a.g.m.", 230.

⁵⁶ Esra Dicle, "Modern Ulus Devlet Projesinde Bir İdeal Mekân Temsili Olarak Köy Ütopyası", *Turkish Studies*, 7/1, Kuzey Makedonya 2012, 861.

⁵⁷ M. Asım Karaömerlioğlu, "a.g.m.", 293.

ve köy çocuklarına karşı duyarsızlıklarından ötürüdür. Zor yaşam şartları altında köy çocuğunun eğitimi sorunu da sık sık karşımıza çıkmaktadır. Köylü çocuğu bir eğitim almadan kendi kendine yapmayı ve yaşamayı öğrenmiştir. Devamlı bir mücadele içinde olan çocuğun ömrünü yiyen bu çalışma düzeni olmuştur. Bütün bu ağır ve olumsuz şartlar içinde köy çocuğundan bütün cihana örnek bir yurttaş çıkarmak istenmiştir. Çünkü köy çocuğunda “yarının Türkiye’si saklıdır” ve “köy çocuğu yorulmamış taze kandır ve bütün kandır.”⁵⁸ 1930’lu yıllarda kırk bin köy vardı ve otuz beş bin köy okulsuzdu. Cumhuriyet yönetiminin ivedilikle okul sorununu çözmesi gerekmekteydi. 1930’lu yıllarda askerliğini çavuş olarak yapmış erlerin toplanarak bir araya getirildiği “Köy Eğitim Kursları” açılmıştır. Köylerde okuma-yazma, yurt bilgisi, teorik dersler, güreş, cirit ile meyvecilik, bağcılık, arıcılık vb. ziraat dersleri verilerek köy çocuklarının yetiştirilmesine çalışılmıştır.⁵⁹ Okul aynı zamanda yurttaşlık eğitiminin verileceği askeri bir ocak, bir irfan yurdu olarak idealize edilmiştir. Askerliğini bitirmiş köylü gençlerin öğretmen olarak görevlendirilmesi itaatkâr yurttaşların yetiştirilmesini de kolaylaştıracak bir hamle sayılmıştır. Yurttaşlık eğitiminin meşru amacı vatansever çocuklar yetiştirmek ve ulusal çapta erdem ve çalışkanlık gibi değerleri benimsetmektir.⁶⁰

1930’lu yıllarda ziraat alanında yapılan hukuki ve idari düzenlemeler ziraat eğitiminin yeniden şekillendirilmesini gerekli hale getirmiştir.⁶¹ *Dönüm* böyle bir ortamda ziraat eğitimi üzerine kendine bir rol biçmiştir. Bunu, köylünün eğitimine dönük makalelerde açıkça görmekteyiz. Dergi, Cumhuriyet yönetiminin ziraat eğitime şekil vermeyi başaramamasını da sıklıkla işlemiştir. Başarısızlığın altında Alman, İngiliz, Amerikan ve Sovyet tipi teşkilatlanma tarzının örnek alınmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Batı’daki örneklerin kendi ülkelerinde başarılı olduğunu ancak Türkiye gibi kendine has geleneği ve kültürü olan bir ülkenin özel durumunun göz ardı edilmesinden dolayı ortaya karışık bir durumun çıktığı vurgulanmıştır. Hatipoğlu, Batı’yı eleştirmek için yine Batı’yı örnek göstermektedir. Dergi Türk

⁵⁸ Ş. R. İrfan, “Köy Çocuğu”, *Dönüm*, 5, İstanbul Teşrinievvel [Ekim] 1932, 26-27.

⁵⁹ ERDEM, Çiğdem, “Cumhuriyet Yönetiminin 1930’lu Yıllarda Köyde ve Köycülükte “Dönüşüm”ü Gerçekleştirme İsteğinin Bir Aracı Olarak “Köy Eğitim Kursları”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10/3, Ankara 2008, 192-195.

⁶⁰ M. Victoria Costa, “Education for Civic Virtue or Patriotism?”, *Journal of Social Philosophy*, 52/3, Amerika Birleşik Devletleri 2021, 384.

⁶¹ Makbule Sarıkaya, “a.g.m.”, 31.

köylüsünün öz bağrından kendi tekniğini ve teşkilatını çıkarmayı hedeflemiştir.

“Dönüm araştırmalarında millet içinde objektif, cihan karşısında milli subjektiftir.”⁶² “Modernlik” ve “millîlik” 1930’lu yıllarda çok sık kullanılan iki kavramdır. Modernleşme ülküsünde ilerleyen genç Cumhuriyet yeni ulus inşasında millîliği önemli bir parça olarak kullanmıştır.⁶³ Cumhuriyet rejimi kutsal devlet algısını bürokratik ve merkeziyetçi gelenek içinde toplumun bütün kesimlerini tek bir potada eritip kaynaştırmaya dönük politikalar izlemiştir. Bütün yurttaşları devletin idealleri önünde bir hizmetkâr olarak üst kimlik oluşturmuştur. Rejime uygun millî bir Türk yurttaşı ve köylüsü yetiştirme ideali de Cumhuriyet’in eğitim ve kültür politikalarının belirlenmesinde rol oynamıştır.⁶⁴

Köy okullarında ziraat eğitiminin işleyişinde sorunlu bulunan bazı kısımlar tespit edilmiştir. En başta ziraat eğitiminin köy-şehir ayırımına göre düzenlenmesi yanlış bulunmuştur. Ziraat eğitiminde “kül” bir anlayış yani bütüncül bir politika izlenmesi fikri baskındır. Bunun yanında ders kitapları ve materyalleri gibi daha başka sorunlar da tespit edilmiştir. Köy okullarında ziraat kitaplarının yokluğu yıllardır köy çocuklarının not tutarak zamanlarını kaybetmesine neden olmuştur.⁶⁵ Hatipoğlu çarpıcı bir tespit yaparak öğrencilerin “Dua kitabı gibi yanında taşıdığı notlarla” ziraat ilmini anlayamadıklarını belirtmiş, çözüm olarak büyük ülkelerde yayınlanmış ziraat kitaplarının bir an önce tercüme ettirilip öğrencilere dağıtılması fikrini sunmuştur. Yazara göre, köylüyü sosyal, mesleki ve kültürel yönden geliştirmek ve zenginleştirmek, gelişmesinin önünde engel olan gelenek ve görenekleri ortadan kaldırmak gerekliydi.⁶⁶ Batı’nın örnek alınması bazen olumsuzlanırken bazen de gerekli görülmüştür. Modernleşme süreci köylerde

⁶² Ş. Raşit Hatipoğlu, “Dördüncü Yıla Başlarken”, *Dönüm*, 37, İstanbul Kânunisanı [Ocak] 1936, 3.

⁶³ Ufuk Şimşek, Birgül Küçük ve Yavuz Topkaya “Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri”, *Electronic Turkish Studies*, 7/4, Kuzey Makedonya 2012, 2813.

⁶⁴ Levent Köker, “Kemalizm/Atatürkçülük: Modernleşme, Devlet ve Bürokrasi”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Kemalizm*, (Editör: Ahmet İnsel), İletişim Yayınları, İstanbul 2021, 110.

⁶⁵ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Ziraat ve Te’lif”, *Dönüm*, 10, İstanbul Nisan 1933, 39.

⁶⁶ H. Ali Koçer, “Türkiye’de Köy Eğitim ve Öğretimi”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 7/1, Ankara 2019, 115.

eğitim aracılığıyla sürdürülmeye çalışılmıştır. Genç Cumhuriyet rejiminin ideolojik ilkelerine göre bir köylü tasavvurunun canlandırılması gecikmeden gerçekleşmeliydi.⁶⁷ Köycülük hareketi özünde milli seciye yaratmaya çalışmıştır. Saf, zeki ve çalışkan Türk köylüsünü yeniden keşfetmek arzusu yazarları çeşitli arayışlara sokmuştur.⁶⁸

Hatipoğlu'nun "Türkiye'de cemiyet ne ise ziraat da ona göredir."⁶⁹ tespiti ziraat eğitiminde kafa karışıklığı yaşandığını akla getirmektedir. Yazar bir başka makalesinde Türkiye'nin ziraatta kesinlikle geri kalmadığını belirtmiş ve bu söylentiyi yayanları ülkeyi tanımamakla suçlamıştır. Ona göre, sadece, "Kendi şartlarımıza uygun, verimli ziraata erişmek için hareket noktasını seçmekte ve kullanılacak vasıtaların" belirlenmesinde geç kalınmıştır.⁷⁰ Ziraat eğitiminin sorunlarını kendi çözüm metotlarına başvurarak çözümlenmesini önermiştir. Türkiye'ye uydurulmak istenen her türlü ithal görüş ve projeyi reddetmiştir.⁷¹ 1932 yılında ziraat eğitiminde yapılan düzenlemeler ekonomik bunalımın etkilerini bir nebze de olsa azaltmak amacını taşıyordu. Ziraat okulları kimseye muhtaç olmadan eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren, okuduğunu ve öğrendiğini hayata geçirebilen öğrenciler yetiştiren ve modern tarım tekniklerine göre kendi topraklarını işleyebilecek nitelikli ziraat elemanı mezun eden bir sistem olarak yapılandırılmıştır. Bu hedefi gerçekleştirmek için de çiftçi ve toprak sahibi ailelerin çocukları ziraat okullarına alınmıştır.⁷² Dönüm, şehirli gençlerin özellikle de İstanbullu gençlerin köylere gönderilmesinin bir etkisi olmayacağını, geçici bir hevesin tatmininden öteye geçemeyeceğini belirtmiştir. Romantik köycülük düşüncesi olarak tanımladığı bu türden geçici heves taşıyan temelsiz düşünce ve projelere karşı çıkmıştır.

Maarif Vekâleti'nin köycülük komisyonu tarafından çıkarılan ziraat ders kitapları sadece öğrencilerin değil halkın ziraat konusunda eğitilmesi için değerli bir adım sayılır. Ancak ziraat bilgilerinin derleme usulüyle kaleme

⁶⁷ Cem AKAR, "a.g.e.", 26.

⁶⁸ Zafer Yörük, "a.g.m.", 314.

⁶⁹ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Ziraat ve Teknik", *Dönüm*, 8, İstanbul Şubat 1933, 3.

⁷⁰ Ş. Raşit, Hatipoğlu, "Türkiyede Ziraat ve İş", *Dönüm*, 9, İstanbul Mart 1933, 2.

⁷¹ Ş. Raşit Hatipoğlu, "İkinci Yıldı", *Dönüm*, 14, İstanbul Ağustos 1933, 5.

⁷² H. Cevahir Kayam, "Türkiye'de Tarım Politikaları (1928-1938)", Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, 73.

alınması yanlış görülmüştür.⁷³ Ders kitapları ideolojik aktarım ve kontrol/itaat hedefi güttüğünden⁷⁴ ders kitabı yazımının yaşam pratiklerine uygun olması beklenmiştir. Ders kitaplarını kontrolü altında tutan Maarif Vekaleti öğrencinin zihnini ve algı dünyasını şekillendirecek ilk kurumlardan biri olmuştur.

Dönüm köycülük üzerine çıkarılan kitapları “Kitabiyat” bölümünde incelemiştir. Remzi Oğuz Arık, Nusret Kemal’in *Köycülük Rehberi* adlı 20 sayfalık kitabının tenkidini yapmıştır. Yazara göre, “Köycü olabilmek için işin sadece kitap ve okumak tarafı...” yeterli değildir. Köycülük bir bilim olarak ele alınmalı ve köye de bir laboratuvar nazarıyla yaklaşılmalıdır. Köyde yaşamadan, toprağına el sürmeden, havasını içine çekmeden “köycülük ilminin” anlaşılması imkânsızdır. Yazarın “Köycülüğe bir din gibi inanan köylü onu bir din gibi yapacaktır.” sözleriyle köycülüğe kutsiyet atfetmesi⁷⁵ oldukça manidardır. İnanca atfedilen dini değerlerin köycülük anlayışı kapsamında dönüştürüldüğü ve köycülük davasının öneminin artırılmaya çalışıldığı ortadadır.

Dönüm’ü çıkaran Sait Tahsin Tekeli ve Şevket Raşit Hatipoğlu’nun eğitim hayatlarına bakılırsa derginin bilime verdiği önem görülür. Tekeli ve Hatipoğlu Halkalı Yüksek Ziraat Okulu’nu bitirip Almanya’da ziraat alanında doktoralarını tamamladıktan sonra yurda dönüp akademik yaşamlarını Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nde sürdürmüşlerdir. Derginin yaklaşımını “memleket ilimciliği”, “yerli bir ilim” olarak nitelendirmişlerdir.⁷⁶ Özellikle de Hatipoğlu ziraat öğrencilerinin ve çiftçilerin mesleki ve akademik gelişimini sağlamaya yönelik yazılar kaleme almıştır. Dergi köylünün ilim, sağlık, ekonomi vb. bütün alanlarda gelişmesinin gerekli olduğuna inanmıştır. Köycü düşünür ve yazarlara göre köylünün geri kalmışlığı sınıfsal çatışmalardan ya da toplumsal yapılarıdaki sorunlardan kaynaklanmıyordu. Yetersiz eğitimden dolayı köylünün cehaleti sorundu.⁷⁷ Eğitim siyasal ve toplumsal boyutuyla

⁷³ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Muallim Kitapları”, *Dönüm*, 2/18, İstanbul Teşrinisani [Kasım] 1933,45.

⁷⁴ İsmet Parlak, *Kemalist İdeolojide Eğitim: Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih ve Yurt Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, 103.

⁷⁵ Remzi Oğuz Arık, “Kitabiyat: Köycülüklerimiz II”, *Dönüm*, 30, İstanbul Birinci Kanun [Aralık] 1934), 284.

⁷⁶ H. Cevahir Kayam, “a.g.m.”, 64.

⁷⁷ M. Asım Karaömerlioğlu, “a.g.m.”, 294.

ideolojik söylemi yeniden üretmiştir. İdeolojik söylemler ve kodlar genç Cumhuriyet'in kendi düzenini ve varlığını meşru kılacak şekilde yeniden üretilmiştir. Köylüleri orta çağın karanlık cehaletinden kurtaracak mucize, yeni rejimin eğitim anlayışı ve okulları olmuştur.⁷⁸

Genç Cumhuriyet'in aydınları toplumsal mühendislik projesi yaratma girişimlerinde bulunmuş, insanların günlük yaşamlarını ve dünya görüşlerini şekillendirmeye çalışmışlardır.⁷⁹ Bunun yanında öz eleştiri de yapmışlardır. Örneğin rejimin köydeki temsilcisi öğretmen, köylüler için yerel bir lider olamamıştır. Köyün problemlerinin çözümünde öğretmenin bilgisi köylüler tarafından yeterli görülmemiştir.⁸⁰ Hatipoğlu'nun belirttiği üzere, "Köylümüzün akli nerede?" sorusuna ziraat öğretmenlerinin kimi "kulağında" kimi "elinde" diyerek cevaplar vermiştir. Hâlbuki köylünün akli yerindedir hatta köylü dünyanın nadir sahip olunan "aklı selim" insanıdır. Buradaki sorun köylülerin kafasına girememek değil, ziraat öğretmenlerinin köylünün kafasına girecek araçlara ve yöntemlere sahip olamamasıdır.⁸¹

Nitelikli ziraat elemanının yetiştirilmesinde toprakla bağlantısı olmayan çocukların ziraat okullarına alınması istenmezken, arazi sahibi köylü ve çiftçi ailelerin çocukları tercih edilmiştir. Bu yaklaşım seçici bir eğitim anlayışını yansıtsa da elit bir eğitim anlayışından uzaktır. Hatipoğlu çiftçi ve köylü çocuğunu köyde tutacak bir eğitim anlayışından yanadır. Bunun yanında "münevver çiftçi" yetiştirmenin en kestirme yolu "Çiftçi kalabalığının birden, şamil bir surette, ameli bir tarzda yetiştirilmesi için Türkiyede tutulacak ilk yol, askerlik yolu, kullanılacak en güzel vasıta da Ordudur." Ordudaki "inzibat ve itaat" çiftçi kalabalığının yetiştirilmesinde⁸² en kestirme yol olarak sunan yazarın idealinde, çiftçi kalabalığını yetiştirmek için askerliğini tamamlayıp köyüne geri gelen çiftçi çocukları "ordu çiftlikleri" mektebine alınması yatmaktadır.⁸³ Askerî nizam içinde bir yıllık zorunlu bir eğitim ile köylerde

⁷⁸ Emre Ekinci, *Atatürk Döneminde Millî Eğitim ve İdeoloji*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2013, 21.

⁷⁹ Sabiha Bilgi, "Monuments To The Republic: School As a Nationalising Discourse in Turkey", *Paedagogica Historica*, 50/3, Almanya 2014, 360.

⁸⁰ H. Ali Koçer, "a.g.m.", 121.

⁸¹ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Vakıalar ve Düşünceler: Köylümüzün Akli Nerede?", *Dönüm*, 44, İstanbul Ağustos 1934, 96.

⁸² Ş. Raşit Hatipoğlu, "a.g.m.", 5.

⁸³ Ş. Raşit Hatipoğlu, "Ordu Çiftlikleri", *Dönüm*, 3/22, İstanbul Nisan 1934, 3.

ziraatçı eksikliği bu şekilde giderilmiş olacaktır. Bu mektepler ordu idaresinde birer kamu teşekkülü olacak şekilde düzenlenecektir. Yazar, ordu çiftlikleri gibi ziraat okulu modellerinin yanında “öğretme çiftlikleri” adında yeni bir öneri daha sunmuştur. Bu modelde köylü ve çiftçi çocuklar ailelerinden alınıp bu okullarda yetiştirilecektir.⁸⁴ Bu okullar teorik eğitim vermeyecek pratiğe dayalı bir okul olacaktır. “Tez elden” yetişecek çiftçi çocuklar hem devlete yük olmayacak hem de ülke ekonomisine katkıda bulunacaktır. Köydeki hareketsizliğe karşı yine aynı çare bulunmuştur. “Türkiyede köyün insanını ancak askerlik oynatır.”⁸⁵

Dönüm kadrosu, köylünün eğitilmesini en başta ziraat okullarının üstlenmesi gerektiğini savunmuştur. Köy çocuklarına genel bir eğitim verilmesinden bahsetmemiştir. Ziraat dersleri olmadan köy çocuklarına verilecek eğitimin bir anlamı olmayacağını, ülkenin modernleşmesine ve sanayileşme adımlarına ivme kazandırmayacağını düşünmüşlerdir. *Dönüm*, devlet eğitimi içinde yeni rejimin sürdürülmesi ve düzenin korunmasına taraftardır. Cumhuriyet yönetiminin siyasal iktidarını meşru kılmak; resmî ideolojiye uygun köylü çocuklar ve istenilen değerlere sahip yurttaşlar yetiştirmek eğitim programının çerçevesinin temel hatlarını çizmiştir.⁸⁶

S o n u ç

Dönüm dergisinin 1932 Haziran-1936 Ağustos tarihleri arasında yayınlanan kırk dört sayısı incelenmiştir. Dergi ülkenin içinde bulunduğu siyasal, ekonomik ve sosyal durumundan etkilenmiştir. Kendini, Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra genç Cumhuriyet yönetiminin köycülük politikalarında itici bir güç olarak görmüş ve yönlendirici bir pozisyonda konumlandırmıştır. Köylünün eğitimini, ziraat eğitimini ve ülke ekonomisini bir bütün olarak ele almıştır. Köycülük üzerine yapılan çalışmaların ülke ekonomisinden ayrı düşünülemediğini savunmuştur.

Dönüm Türk köylüsünün yeni hafızasına dair çeşitli kodlar geliştirmiştir. Türk köylüsü “modern, ilim sahibi, hesaplı, milliyetçi, çalışkan” kavramları kullanılarak kodlanmıştır. Türk köylüsü üzerinde hassasiyetle durulan, gururu okşanan, ancak yeri geldiğinde küçümsenen ve eleştirilen bir tip olarak

⁸⁴ Ş. Raşit Hatipoğlu, “Öğretme Çiftlikleri”, *Dönüm*, 27, İstanbul Eylül 1934, 101.

⁸⁵ Muallim Nuri, “Köy Muallimi”, *Dönüm*, 6, İstanbul Teşrinisani [Kasım] 1932, 21-22.

⁸⁶ Kemal İnal, *Eğitim ve İdeoloji*, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2008, 107.

resmedilmiştir. Devletin “şefkatli elinin” ilk kez köye ve köylüye uzatıldığı bir döneme tanık olunduğunun bilinmesi istenmiştir. Dergi yazarları Türk köylüsünü överken bazı makalelerde köylüyü hesap kitap yapamaması, tembel olması, sağlığını düşünmemesi, köylerin içler acısı halde olması sebebiyle eleştirmiştir. Cumhuriyet aydınlarının sık sık bu ikilemin içine düştüğü hatırlanırsa *Dönüm* yazarlarının da bu zihinsel bunalımı yaşadıkları görülür. Cumhuriyet rejimi Kemalizm düşüncesinin çizdiği doğrultuda modernleşmeye yönelik çabalar sarf ederken köyün durumu aydınları ikileme düşürmüştür.

Dönüm köy, köycülük, köylünün eğitimi, ekonomi, yurttaşlık ve ziraat eğitimi temalarına yoğunlaşmıştır. Bu temalar, Cumhuriyet yönetiminin ideolojik söylemine uygun bir şekilde tartışılmıştır. *Dönüm*, Cumhuriyet rejiminin zihinsel seferberliğinin bayraktarlığını yapmış ve yazarları da yeni bellek yaratma hevesiyle yazılar kaleme almışlardır. Modernleşme çabaları üstten aşağıya doğru hareket etmiştir. Toplumun çoğunluğunu oluşturan köylülerin cahilliği ve yıllardır ihmal edilmişliği yeni rejimin aydınlarına ve yazarlarına tarihsel bir misyon yüklemiştir. Cumhuriyet yönetimi ve aydını köylünün bütün isteksizliğine ve karşı çıkışına karşın “halk için halka rağmen” çalışmayı kaçınılmaz görmüştür. Aydınların köylünün eğitilmesinde, medenileştirilmesinde ve aydınlatılmasında mutlak sorumlulukları olduğu kabul edilmiştir.

Dönüm köylü yurttaş profilini çalışkanlık, medenilik, milliyetçilik kodları ile örtüştürmüş ve ziraat eğitiminin bu kodların haricinde olamayacağını makalelerinde ifade etmiştir. Bazı makalelerde ise köylünün “militan bir yurttaş” olarak eğitilmesinden bahsedilmiştir. Yazarlar öğretme, devlet ve ordu çiftlikleri modellerini geliştirerek “pedagojik mühendislik” çabasına girmişlerdir. Bu çaba, 1930’lu yıllarda 40.000 köyden 35.000’inin okulsuz olduğunu hesaba katan aydınların, köylünün eğitime ve aydınlatılmasına acil çözüm bulmak isteklerine uygundur.

Şehirli öğretmenlerin ve aydınların köye gitmemesi, köye hizmet etmemesi büyük bir sorun olarak dile getirilmiştir. Bunun yanında şehirli öğretmenin köye gittiğinde köylü ile uyum problemi yaşaması da ayrı bir problem konusu olmuştur. *Dönüm* bu realiteyi görerek akılcı çözümler sunmuştur. Köylünün ve köy çocuklarının eğitimi, ziraat okullarından

mezun olacak köylü ve çiftçi çocukların üstleneceği bir eğitim sistemi oluşturmayı önermiştir.

K A Y N A K Ç A

- AÇIKEL, Fethi, "Devletin Manevi Şahsiyeti ve Ulusun Pedagojisi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Milliyetçilik*, (Editör: Tanıl Bora), İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s. 117-137.
- AKAR, Cem, (2020). *Türkiye Basınında Yurttaşlık Eğitimi Algısı: II. Dünya Savaşı Döneminde (1939-1945)*, Pegem Akademi, Ankara 2020, 26-102.
- ARIK, Remzi Oğuz, "Bizim Köylere Dair III", *Dönüm*, 19, İstanbul İkincikanun [Ocak] 1934, 25-30.
- ARIK, Remzi Oğuz, "Geven ve Köylü", *Dönüm*, 38, İstanbul Şubat 1936, 82-83.
- ARIK, Remzi Oğuz, "Kitabiyat: Köycülüklerimiz II", *Dönüm*, 30, İstanbul Birinci Kanun [Aralık] 1934, 283-288.
- ARIK, Remzi Oğuz, "Köy Kadını", *Dönüm*, 3/43, İstanbul Temmuz 1934, 31-36.
- AYDIN, Tülay, "Cumhuriyet Dönemi İdeolojisinde İdeal Köy Söylemine Bir Örnek: Başpınar Halkevi Dergisinde Köy ve Köylü İmgesi", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20/1, Gaziantep 2021, 239-258.
- AYDOĞAN, Pınar, "Yunus Nadi ve Köycülük Düşüncesi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73/2, Ankara 2018, 419-452.
- BERKAY, Fügen, *Tarih ve Toplum/Köy ve Kent (Yerleşme Sosyolojisine Başlangıç)*, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 2009, 77.
- BİLGİ, Sabiha, "Monuments To The Republic: School As a Nationalising Discourse in Turkey", *Paedagogica Historica*, 50/3, Almanya 2014, 356-370.
- COSTA, M. Victoria, "Education for Civic Virtue or Patriotism?", *Journal of Social Philosophy*, 52/3, Amerika Birleşik Devletleri 2021, 383-392.
- ÇETİN, Türkan, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köy Sorununa Bakış: Köy Kanununun Çıkarılması", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2/4, İzmir 1994, 29-44.
- ÇOLAK, Gözde, *Türkiye'de Atatürk Döneminde Ziraat Eğitimi (1932-1938)*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu 2020.
- DERNEK, Zeynep, "Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Tarımsal Gelişmeler", *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1/1, Isparta 2006, 1-12.

- DİCLE, Esra, "Modern Ulus Devlet Projesinde Bir İdeal Mekân Temsili Olarak Köy Ütopyası", *Turkish Studies*, 7/1, Kuzey Makedonya 2012, 859- 871.
- DİK, Esra, "Türkiye'de Erken Cumhuriyet Döneminde (1923-1930) "Köy" Sorunu", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 71/3, Ankara 2016, 693-729.
- EKİNCİ, Emre, *Atatürk Döneminde Milli Eğitim ve İdeoloji*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2013.
- ERDEM, Çiğdem, "Cumhuriyet Yönetiminin 1930'lu Yıllarda Köyde ve Köycülükte "Dönüşüm"ü Gerçekleştirme İsteğinin Bir Aracı Olarak "Köy Eğitim Kursları", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10/3, Ankara 2008, 187-200.
- FİKRİ FAİK, "Köy Ağaları", *Dönüm*, 15, İstanbul Ağustos 1933, 20-23.
- FİKRİ FAİK, "Köy Odaları", *Dönüm*, 10, İstanbul Nisan 1933, 26-28.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Türkiye İktisadiyatında Ziraat", *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 6-9.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Çifci Kalabalığın Yetiştirilmesi ve Ordu", *Dönüm*, 21, İstanbul Mart 1934, 1-6.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "İkinci Yılda", *Dönüm*, 2/14, İstanbul Ağustos 1933, 1-5.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Memleket İçinde: Dil Meselesi", *Dönüm*, 11, İstanbul Mayıs 1933, 33-35.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Memleket Parçaları: Anadolu", *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 28-30.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Muallim Kitapları", *Dönüm*, 2/18, İstanbul Teşrinisani [Kasım] 1933, 43-45.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Ordu Çiflikleri", *Dönüm*, 3/22, İstanbul Nisan 1934, 1-6.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Öğretme Çiflikleri", *Dönüm*, 27, İstanbul Eylül 1934, 99-102.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Türkiyede Ziraat Maarifi", *Dönüm*, 19, İstanbul İkincikanun [Ocak] 1934), 1-12.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Türkiyede Ziraat ve İş", *Dönüm*, 9, İstanbul Mart 1933, 1-4
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Vakalar ve Düşünceler: Köylümüzün Akli Nerede?", *Dönüm*, 44, İstanbul Ağustos 1934, 94-96.

- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Vakıalar ve Düşünceler: Mürahaba ve Köylü," *Dönüm*, 42, İstanbul Haziran 1936, 271-272.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Vakıalar ve Düşünceler: Veresiye Alış Veriş", *Dönüm*, 41, İstanbul Mayıs 1936, 230-232.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Vakıalar ve Düşünceler: Ziraat Maarifi", *Dönüm*, 1, İstanbul Haziran 1932, 31-32.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Ziraat ve Te'lif", *Dönüm*, 10, İstanbul Nisan 1933, 39-40.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Ziraat ve Teknik", *Dönüm*, 8, İstanbul Şubat 1933, 1-4.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Ziraatımızda İşletme Şekilleri", *Dönüm*, 41, İstanbul Mayıs 1936, 195-199.
- HATİPOĞLU, Ş. Raşit, "Zümre Taassupları", *Dönüm*, 12, İstanbul Haziran 1933, 1-4.
- HATİPOĞLU, Şevket Raşit, "Dördüncü Yıla Başlarken", *Dönüm*, 37, İstanbul Kânunisani [Ocak] 1936, 3-5.
- HÜSREV, İsmail, "Köy İktisadiyatında Teknik İnkılap", *Kadro*, 1/2, İstanbul Şubat 1932, 15-21.
- İNAL, Kemal, *Eğitim ve İdeoloji*, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2008, 107.
- İRFAN, Ş. R, "Köy Çocuğu", *Dönüm*, 15, İstanbul Teşrinievvel [Ekim] 1932, 25-27.
- KAPLUHAN, Erol, "Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği ve Köy Enstitüleri", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(26), İstanbul 2013, 172-194.
- KARAÖMERLİOĞLU, M. Asım, "Türkiye'de Köycülük", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*, (Editör: Ahmet İnel), İletişim Yayınları, İstanbul 2021, s. 284-297.
- KARAÖMERLİOĞLU, M. Asım, *Orada Bir Köy Var Uzakta: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycü Söylem*, İletişim Yayınları. İstanbul 2006, 54.
- KAYA, Kasım, Gönül Sevinç, Veysel Asoğlu ve M. Reşit Sevinç, "Cumhuriyet Dönemi (1923-1950) Tarım Sektöründeki Gelişmelerin Günümüz Kırsal Kalkınma Anlayışı ile Karşılaştırılması", *Kamu-İş*, 14/1, Ankara 2015, 63-98.
- KAYAM, H. Cevahir, "Bir "Dönüm" Politika" *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0/8, İstanbul 2012, 61-91.
- KAYAM, H. Cevahir, *Türkiye'de Tarım Politikaları (1928-1938)*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

- KOÇER, H. Ali, "Türkiye'de Köy Eğitim ve Öğretimi", *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 7/1, Ankara 2019, 89-129.
- KÖKER, Levent, "Kemalizm/Atatürkçülük: Modernleşme, Devlet ve Bürokrasi", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Kemalizm*, (Editör: Ahmet İnel), İletişim Yayınları, İstanbul 2021, s. 97-111.
- KÖYMEN, Nusret, "Köycülük Programına Giriş", *Ülkü*, 5/26, Ankara Nisan 1935, 132-141.
- M. SADİ, "Köy Nasıl Kurtulacak...", *Dönüm*, 1/2, İstanbul Temmuz 1932, 28-29.
- M. SADİ, "Köy Sağlığı", *Dönüm*, 9, İstanbul Mart 1933, 31-33.
- METİNTAŞ, M. Yahya ve Mehmet Kayıran, "1929 Dünya Ekonomik Krizinin Türk Tarımına Etkileri ve 1931 Birinci Türkiye Ziraat Kongresi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, Isparta 2016, 33-82.
- MUALLİM NURİ, "Köy Muallimi", *Dönüm*, 6, İstanbul Teşrinisani [Kasım] 1932, 21-24.
- MUALLİM NURİ, "Köylüde Hesabilik", *Dönüm*, 8, İstanbul Şubat 1933, 25-28.
- ONBAŞI, Funda, Gençoğlu, "Halkevleri ve Ülkü Dergisi: Erken Cumhuriyet Döneminde Köycülük Tartışmaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 20/3, Ankara 2011, 69-88.
- ÖRMECİOĞLU, Hilal, Tuğba, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köycülük Tartışmaları ve Numune Köyler", *Bellekten*, 83/297, Ankara 2019, 729-752.
- ÖZTÜRK, Altan, *Cumhuriyet Döneminde Köylücülük Politikaları: İzmir-Aydın-Denizli Örnekleri (1923-1950)*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2019.
- PARLAK, İsmet, *Kemalist İdeolojide Eğitim: Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih ve Yurt Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*, Turhan Kitapevi, Ankara 2005, 103.
- SARIKAYA, Makbule, "Ziraat Mektepleri", *Kafdağı*, 2/1, Erzurum 2017, 24-37.
- SAYLAM, Ayşegül, "Atatürk Dönemi 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı Yıllarında İktisat Vekâleti (21.01.1928- 31.12.1938)", *Yasama Dergisi*, 41, Ankara 2020, 237-274.
- SUNAR, Lütfi, "Kadro Dergisi/Hareketi ve Etkileri: Türk Devlet İdeolojisi ve Sol Kemalizmin Oluşumu Bağlamında Bir Analiz", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2/1, İstanbul 2004, 511-526.

- ŞİMŞEK, Ufuk, Birgül Küçük ve Yavuz Topkaya “Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikalarının İdeolojik Temelleri”, *Electronic Turkish Studies*, 7/4, Kuzey Makedonya 2012, 2809-2823.
- TAYLAN, Hasan, Hüseyin, “Türkiye’de Köy Ailesinde Aile içi İlişkiler”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0/22, Konya 2009, 117-138.
- TOPUZ, Hüseyin, “Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi (1923-1950)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12/3, Isparta 2007, 377-390.
- TÜTENGİL, Cavit, Orhan, “Türkiye’de Köy ve Aydınların Tutumu”, *İstanbul University Journal of Sociology*, 2/17-18, İstanbul 2014, 106-118.
- YÖRÜK, Zafer, “Politik Psişe Olarak Türk Kimliği”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Milliyetçilik*, (Editör: Tanıl BORA), İletişim Yayınları, İstanbul 2020, s. 309-324.

“DÖNÜM JOURNAL’S VIEW ON PEASANTS
AND PEASANT EDUCATION”

Abstract

In this study, the perspective of Dönüm Mecmuası, the first agricultural journal published in Türkiye, on peasants and peasant education is analysed. Forty-four issues of Dönüm published between 1932-1936 were reviewed. The research consists of two parts. The first part analyses what kind of a peasant citizen is drawn based on Dönüm’s writings and articles; and the second part analyses Dönüm’s perspective on peasant education. Dönüm, as the first agricultural magazine in the history of the Republic, aimed to have a say in the agricultural policies of the country. The writers of Dönüm both undertook the mission of being the spokesperson of the press in the education of the peasants and aimed to educate the peasants like a teacher. The dilemmas and confusion experienced by the magazine writers while drawing the peasant citizen type reflects the state of mind of the intellectuals of the period. On the one hand, the peasant is expressed as the master of the nation; on the other hand, the peasant is a mass carrying the ignorance and backwardness of the old regime. Peasants were seen as an important element in the development of the country. Dönüm addressed Türkiye’s development cause from an economic and political perspective. The magazine wrote articles on many subjects such as peasant education, health, raising children, and having good morals. The writers of Dönüm followed an editorial policy in line with the discourse of the Republican ideology. The press was used as a tool to educate the peasants and the peasants were asked to be loyal citizens of the new regime. Dönüm is a research subject worth analysing in terms of the suggestions and projects it put forward in drawing the ideal peasant citizen type and educating the peasants. This study aims to reveal the magazine’s perspective on peasant citizens and peasant education in the early years of the Republic.

Keywords

Dönüm, agricultural education, Turkish peasant, peasantry, Kemalism, peasant education.